

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

List 11.

V Celovcu 1. julija 1869.

Leto I.

Hudodelec.

(Povest; spisal Andrejčekov Jože.)

Bilo je že pozno v jeseni. Solnce je le borno ogrevalo s svojimi slabimi žarki zemljo, ki je bila že orpana vsega lepotečja ter se pripravljala za dolgo zimsko spanje. Travniki in senožeti so bili rujavi, rumeno listje se je osipalo z drevja ter nastiljalo pota in stezé; gozdje in vrtovi so bili kot okleščeni, poljski pridelki pa so že zdavno počivali v štrambah, pripravljani za dolgo zimo. —

Mrak se je bil že storil in sive meglé so se vzdigale ob potoku ter se polagoma raztezale po dolini. Kavke in vrane so se zibale po golih drevesnih vejah ter se spravliale k pokoju neprijetno kričé, sicer pa je bilo vse tiho in mirno po okolici, kakor v grobu. — Sedaj zapojó zvonovi pri farni cerkvi in žaló mili njihov glas odmeva po dolini. Niso doneli tako veličastno in mило, kakor ob slovesnih praznikih, temuč resno in otožno, enako človeškemu glasu, kedar prihaja iz tuge polnih prsi.

„Klemen, kdo pa je umrl?“ vpraša stara ženica na pragu mimogredočega moža, ki je urno stopal po cesti.

„Selsko Mico je Bog vzel; saj je reva dolgo bolehal“, odvrne gredoči in krevsa dalje.

„Bog jej daj nebeško luč! Sedaj je pa rešena svetnih težav. Tako-le nas bo počasi vseh zmanjkalo, in ne bo nas več,“ godrnjá starka in zleze zopet v hišo. — — —

Koča na Selu stoji čisto na samoti, oddaljena dobro četrť ure od farne vasi. Hišica je lesena, ustvarjena še po starej slovenski šegi ter pokrita s slamo. Na gornji strani se dviga precej visok, strm hrib, obraščen do vrha z jelami in smrekami, na spodnji strani pa je nekaj poljá, sadni vrt in spašovnik. Sicer je le malokdaj obiskal to kotišče kaki vaščan, ako ni imel kacega posebnega opravka; nocoj pa se je zbralo lepo število sosedov in sosedinj na Selu, da bi pomolili za dušo ranjce in nekoliko povasovali pri mrtvem truplu.

Sredi lesene sobe je bil napravljen mrtvaški oder, pogrujen z belo rjuho in na njem je ležalo praznično oblečeno truplo s sklenjenimi rokami in zatisnjenimi očmi. Krog rok je bil ovit patanošter s svetlim križcem in svetinjico Matere božje, krog glave so bile razpoložene podobice raznih svetnikov in svetnic, ktere vsaka slovenska ženica rada shrani v življenji za svoj poslednji lišp; nad glavo pa je mēdlo brlela leščërba ter obsevala blede obličje umrlej.

Stara ženica, ki je bila čuvajka pri mrtvi, pripravila je v majhini škudelici blagoslovljene vodé in smrekov vršiček, da je vsak prislec mogel poškopiti mrliča pri prihodu in odhodu.

Pri peči je sedela sivolasa mamka ter imela v naročji zalega dečka, starega kaka tri leta. Radostno se je smehljaj in stezal ročice po mrtvaškem odru — po podobicah, ki so mu bile všeč. Bil je to sinek ranjce, mali Bogomil, ki v svoji otročji priprostosti še ni vedel,

kaj je zgubil na svetu. Drugače pa je bilo deklici, starej kacih dvanajst let, ki je slonela starej ženi v naročji. Milo je jokala in ihtela klicaje mamó, ali mrtvo truplo se ni dalo več prebuditi. Mali Bogomil je oklenil svoje ročice sestri krog vrata, in videti jo neprenehoma jokati, jel jo je tudi on posnemati, čeravno ni vedel, zakaj joče.

„Rezika! le upokoji se“ tolažila je žena deklico; „mi ne moremo pomagati. Bógec je hotel mamó k sebi, zato bodo pa gori za vaju prosili. Nikar preveč ne jokaj, da ne zbolíš; Bog in dobri ljudjé bodo skrbeli za naprej za vaju, ker nimata več starišev.“

Pa deklica se ni dala utolažiti. Vedno huje in huje je jokala in imenovala drago mamó, dokler ni popolnoma onemogla in lehno zadremala starki v naročji. — —

Sosedje so še opravili svoje molitve za ranjco ter posedli po klopeh. Moški so napravili tobak ter pričeli razne razgovore, dekleta pa so jele peti pobožne pesmi, kakor je sploh navada pri mrličih po Slovenskem.

Kmaló potem odpró se duri in v sobo stopi suh možek, cerkovnik Klemen, ktereга smo že prej srečali na cesti. Bila je to važna oseba v vasi, kajti brez njegovega potrjila niso smeli pokopati nobenega mrliča, zato je pa tudi služil pri vsakem pogrebu sreberno dvajsetico. — Resnega obraza je ogledal od vseh straní mrtvo truplo, če ne bi še kje kaka žilica utripala, in ko se je popolnoma prepričal, da ta žena ne bo več trave tlačila, odstopil je zopet ter se vsedel k drugim vaščanom. „Ti Klemen!“ ogovori ga eden kmetov, „kdo pa zvoní nocoj, ker ti tukaj hodiš?“

„Moj fant! Danes me je prosil rekoč: „Oče, Selska Mica so bila Moja botra, zato jim bom sam odzvonil za vse barte.“ Dovolil sem mu pa to veselje, saj mene že tudi nekoliko pobira zvonjenje, to leto sem čisto oslabel in ne mara ne bo dolgo, ko bođe tudi meni sin zvonil. Saj je najbolje, da gremo skoraj k pokoju in drugim prostor naredimo.“

„Ne tako brž,“ odvrne uni, „bolj si še trden, nego jaz. Kacih deset spomlaci še lahko pretolčeš.“ —

„Poglej Mico! Ora je bila petnajst let mlajša, ko jaz, pa jo je kar brž pobralo. Kako otroče je še bilo, ko sem jaz že vojake doslužil!“

„Njej je pa žalost škodovala,“ oglesi se drugi sosed, „Odkar je mož tako grozovito smrt storil, ni bila več zdrava.“

„Jé, kako je že tista reč. Nič se še ne vé gotovega? Ljudjé govore sedaj tako, sedaj zopet drugače, pravega pa nihče ne vé. Jaz zeló ávomim, da bi bil ranjki Jernej tako nespametne misli imel in se sam končal, ker je bil sicer tako pobožeu mož. Ob nedeljah, ko sem dan odzvonil, že jo je primahal v cerkev: vselej je bil najprvi. Pa tako prijazen je bil z ljudmi.“

„Sam Bog vé res, kako je ta reč!“ pravi mladi vaščan, ki se je tudi vdeleževal tega pogovora. „Ko bi človek vse smel govoriti, kar v možganih izkuje, rekel bi vam eno in drugo, kar še gotovo nikomur ni prišlo na mar. Pa kar človek za gotovo ne vé, je boljše da

molči; gospôdi ne pridem rad v kremplje.“

„I no, med nami že smeš povedati, saj ne bo nobeden tako aboten, da bi gospôdi na zobe natikal, kar se tu pogovarjamo. Vsak po svoje že smé soditi.“

„Naj bo; povedal vam bom to reč od začetka, čeravno že večidel vsi veste. — Ravno lani na pepelnično sredo je bilo, ko sem šel v gozd smreke sekati. Bil sem sam, ker oče so si bili prejšni dan roko zvilili, pa niso mogli iti. — Tu-le mimo kože gredé postopim noter, da bi zažgal tobak, ker sem kresilo doma pozabil. Mica je sedela pri peči in predla, pa tako nekako žalostna je bila. „Kaj pa vam je, mati?“ vprašam jo, „ali ste kaj bolni?“

„Naka!“ pravi mi, „Jernej je šel včeraj zjutraj v mesto, pa ga še sedaj ni domu. Skrbí me neizrečeno, da bi se mu ne bilo kaj hudega pripetilo. Predolgo izostaja.“ — „Včeraj je bilo grdo vreme,“ pravim, „so pa morda raje do danes počakali; bodo že prišli.“ — „Da bi le Bog dal! močno me skrbi.“ — Po teh besedah zopet zadenem sekiro na ramo in grem v gozd. Ko pridem gori do votle skale, zagledam med dvema brezama nekaj črnega, kakor bi človek slunel ob deblu.

„Nemara je kak pijanec pot zgrešil,“ pravim sam pri sebi, „je pa tu zadremal. Včeraj je bil pustni dan.“ Pospešim korake, in že sem mislil zavpiti nad njim, kar vidim, da človek visi na veji, pa čisto malo od tal.

„Bog in sv. križ božji!“ pravim, in taka groza me obide, da se nisem mogel skoraj z mesta ganiti. Na to pa mi šine misel v glavo: kaj, ko bi se bil ta človek še-le sedaj obesil, morda ga še otmem! — In brez odloga planem tje, odrežem motvoz, na katerem je visel, in obešene se zvali po tleh. In kdo je bil? — Selski Jernej! — Hotel sem ga oprtati in nesti v kočó, pa nihče ne verjame, kako je mrtvo truplo težko. Saj imam vendar nekaj moči, pa ga le nisem mogel zadeti na rame; komaj sem ga vzdignil od tal. — Po sreči pride po stezi gori iz vasi tisti dohtar, — saj ste ga poznali, s črno brado, ki je stanoval nekaj časa v farovžu. —

„Gospod!“ pravim mu, „lepó vas prosim, pojte sem, tukaj-le se je nekdo obesil.“ — „Obesil?“ pravi začuden in prihiiti zraven. Poskušal je na vse viže, da bi ga oživil, pa ni se dalo. Potem me izpraša vse na tanko: kje je visel, kako sem ga našel i. t. d., in jaz mu povém, kako je bilo. — „Ta ne bo več trave tlačil“, pravi mi na to, „visi že naj manj štiri in dvajset ur. Glejte, da ga spravite v vas, jaz moram ta čas v hribe k nekemu kmetu, ki si je nogo zlomil, potlej pridem pa koj nazaj.“ — Dohtar odide dalje, jaz pa tečem v vas po voz in ljudi, da bi spravili mrtvega na dom. — Mica zvedevši to strašno dogodbo, je omedlela, in nekaj dni potem se je poloti vročinska bolezen. Vsakdo je mislil, da jo bo spravilo, pa polagoma je vendar okrevala, a zdrava vendar ni bila več. —

Prevdarjalo se je potem na vse kraje, se je li nesrečni sam končal, ali ga je kak hudobnež. Zdravnik je presodil, da je bil mož popolnoma zdrave pameti, tudi nobenega vzroka ni bilo najti, zakaj bi se bil končal. — Bilo je takrat tudi o tatovih mnogo čuti, ki so se klatili po teh krajih, in mislilo se je sem ter tje, da so ga morda ti obesili, pa Jernej imel je pri sebi mošnjo in skoraj ves denar, ki ga je vzel prejšni dan seboj po ženinem naznanilu. Tako je ostalo vse negotovo in nihče ni vedel, kakó bi sodil.

(Dalje prihodnjič.)

Sirotica.

(Češka.)

Bilo je po zimi. Pod milim Bogom je bilo vse pomrznilo in sneg je padal, da je ceste visoko zamedel. O tem hudem vremenu je šla sirota v gozd, kajti imela ni hišice, da bi se bila ogrela, ne posteljce, da bi bila spala na njej; sama in zapuščena je prebivala na svetu in vbogajme je prosila. Slaba srajčica in staro krilce ste bili edini njeni oblačili in težke cokle so bile obutev malim nožicam. V roci je nesla kos suhega rženjaka, ktereга jej je bila neka žena vbogajme dala. Ko je tako po temnem lesu hodila in se tresla groze in mraza, srečala je otroka, kateri jej je rekel: „O daj mi le malo kruhka, že davno nisem jedel, in lakota me grudi!“ Sirota mu je dala ves svoj kruhek; na to pa dete zgine, rekoč: „Bog ti povrni!“ Deklica dalje potuje ter kmali potem sreča, kakor se jej je zdelo, družega otroka, kateri je bil še slabše oblečen od prvega, in kateri jo prosi: „Daj mi svoje krilce, ne morem se ganiti od mraza.“ Naša sirota sleče edino svoje krilce in ga da otročičku; tudi ta otročiček zgine izpred njenih oči, rekoč: „Bog ti bode povrnil!“ Ali kmalo zagleda tretje dete, katero je boso po snegu hodilo; sezula se je in mu dala coklice. Tudi to dete je zginilo, rekoč: „Bog ti povrni!“ —

Zdaj je stala deklica v sami srajci in mislila je, da je bode konec od mraza; ali prikazal se jej je visok gospod, ktereга je nebeška svitloba obdajala in ta je bil Kristus, božji zveličar. Krotko siroti reče: „Ker si bila usmiljena, ter mi trikrat skazala svojo milost, da-si ravno si bila sama lačna in premražena, hočem ti poplačati, preljubi moj otrok, tvoje usmiljenje; nikdar več ne boš trpela niti lakote niti nadloge na zemlji.“ In Gospod je pobral nekaj pesti snega, mahú in ilovice, in dal je to dekletu v srajčico; po tem jo je še blagoslovil in zginil izpred nje. Nema čudé se gleda sirota okoli sebe, kar zapazi blizo sebe lepo hišo. Šla je do nje in potrkala na vrata. Star, ubožen mož je v njej stanoval s svojo ženo; z veseljem sta deklici vrata odprla. Ko v izbo stopi, bila je oblečena v sprelepo svilno obleko rožnate barve in obuta v vezene čevlje; v naročji pa je imela namesti snega, mahú in ilovice veliko zlata, svetlih biserov in žlahnih kamnov, kateri so se lesketali kakor nebeške zvezdice. Zdaj je bila preljuba deklica neizrekljivo bogata, in ker je bila tudi čistega in usmiljenega srca, ljubili in čislali so jo vsi. Srečno in veselo je živela do sive starosti.

L. P.

Nekdaj in zdaj.

(Po Lenau-u.)

„Videl rad bi spet dolino,
Kjer sem nekdanj srečen bil,
Kjer sem v sanjah se zibáje
Mladih let se veselil!“

Take misli me iz tujstva
Vlékle so v domači kraj;
Ker misleč, v domovji sreče
Našel bom nekdanji raj.

Pa ko zdaj vrnitev dana
Bila mi je v tihi dol,
Dozdevanje britko tlači
Duh mi vedno bolj in bolj.

Kakor zvestega prijatla
Kraj pozdravljam marsikak,
Toda moje nekdanj drago
Vse pobral je časa vlak.

Zmeraj še steza se vije
Skozi temno gozdno noč, —
Matere mi ne pripelje
Nikdar več večera moč.

Naj šumé pozdravi tvoji,
Potok mili! od pečini;
Saj prijatla ne zbudijo
Iz podzemeljskih temin.

Drevje, kje so nežni slavci,
Ki so tukaj pevali?
Kje, livada, so li cvetke,
Venci srečnih mladih dni?

Venci, cvetke, slavci nežni —
Vsa minula je sladkost!
In pihljaje, ko spomladni
Veterci, je šla mladost!

Hrabrosl. Perné.

Vodna daritev.

(Stara šega, sp. J * * * d.)

Vže je tisoč let preteklo, kar so Virgilij, Pavlin, brata Ciril in Metodij in še drugi sv. možjé naše kraje prehajali, oznanovajoč Jezusove nauke in so jeli naši predniki spoznavati edinopravega Boga; vendar se še nahaja v narodu šeg in navad, ki nas opominjajo one dobe, kedar so Slovenci še v svojej slepoti cemire*) častili in molili. So pa te šege in navade sedanji čas samo lupine brez jedra, prazne stvari, katerim je prvotni pomen povse zginit; tedaj brez posebne škode; a one so in ostanejo mile in drage učenim, kateri se z nekdanjostjo ogromnega slovanskega naroda pečajo, ker to nadomestajejo, kar jim skopa in pomankljiva zgodovina krati in zamolčuje.

Takova šega je tudi vodna daritev, ki se je v nekterih samotnih krajih pri belih Kranjih še ohranila.

Ni skor čistejšega niti sramožljivejšega ljudstva, nego so imenovani naši bratje, kar spričujejo poredki nezakonski porodi, ki se kod njih nahajajo; a kakor povsod, tako se tudi tu pristudi samiški stan marsiktere deklici, ali ker opravlja pretežko službo, ali ima pretrdo mačebo, ali bodi si to in ono krivo, ter želi se ga iznebiti. V ta namen jej rabi vodna daritev, katero nekdanja stara ljudska pravljica priporoča in potrjuje. Deklica tedaj, kterej možitev glavo moti in se jej ni nadjati rešenja iz teh nadlog, vstane na jutro Novega leta ali ss. treh Kraljev rano, kedar še vse spi, vzame kabelj in beži tiho k vodi, ki večidel v dolu pod selom ali kot studenee izvira, ali pa kot potok mimo šumljá. Dospevši tje obstane, se dva-trikrat plašno ogleda, ne bi je li kdo videl, seže potem v žep ter vrže tri pesi lešnjakov, ali orehov, ali pa tri jabelke v vodo, te besede izrekovajoč: Oj vodica! primi moj dar; kot devica sem te pila; daj, da bi te na leto kot poštna nevestica nosila! Na to hiti po drugem potu na svoj dom in joj jej! ako bi jo kdo opzil pri tem poslu, sramota bi jo skončala, na vasi pa ne bi bilo konca smehtu, šalam in nagajanju tje do trdega posta. Res je, kar pregovor veli, da je voda gluha in neusmiljena, torej ni čuda, da pogosto vse

prošnje in darovi po vodi splavajo in lešnjaki in orehi k večemu pridejo otrokom v roke, ki jih lové in se za-nje pulijo, da so vsi mokri, marsikteri pa tudi v vodo telebne in se, vekajoč na ves glas, k materi povrne, potožit jej svoje strašne nesreče.

Pripeti se pa tudi, in kaj se ne pripeti vse na tem svetu! da se izpolnijo tajne deklíčine želje in tudi ona gre, kedar privihrá rogoglati in bedasti predpust, s svojim ženinom k poroki v cerkev, od ondot pa na veselo pirovanje, katero po tri do štir dni trpi in kedar se mu bliža konec, nastopijo zopet šege, ki so s prvo v tesnej zvezi.

Vsaka nevesta, bila li vodi darovala, ali ne darovala, bila domača ali tujka, mora poslednjíc še k vodi iti, ali jo obiskati in to se zgodi na ta način. Neki svat vzame dolg, raven in obeljen kol in obesi na-nj širok in pisan robec, ženstvo pa ga okinča s svilnimi trakovi in lepimi venci, ki zastavo imenujejo. Na to stopi on ž njo pod okno ali pred vrata, da ga svatje v hiši vidijo. Zdjajci izidejo godeci in jamejo cviliti in brundati na gosli, kakor da bi vabili mlado mačico s svojim rojem na izlet. Kedar nevesta to zagleda, prime vertanj (ženitvanjski hleb) v roke, razreže ga na mnogo koscev in jih poveže v robec, njena družica vzame posodo vina s kupico, ostale svatice sežejo po kabljih, kolikor jih je le moč v hiši najti in vsi stopijo čez prag pod zastavo. Zastava se giblje in odhaja, godeci godejo, svatje vriskajo in celi trop se polahko pomika proti studencu. Zaslíšavši to zgrabijo žene in dekleta po selu tudi svoje kablje ter hité za nevesto, jej častitat k novemu stanu in je do vode spremit. Kdorkoli nevesto sreča, obdaruje ga s kruhom, dekleta tudi s prsnimi iglami, družica pa jim z vinom nazdravlja. Tako pride ona v velikej časti in z mnogim spremstvom do vode. Ondi obstoji in čaka, dokler ženske svojih kabljev z vodo ne napolnijo. Potlej se vsa množica v poprejšnem redu na dom povrne. Na prvo gre zastava, za njo godeci, potem nevesta z družico, kruh in vino vsem darovajoč, poslednjíc se taré in štopota taka sila spremljevalk, da vse kabljev mrgoli; od vseh strani pa jih obletujejo, kakor buče!e med, razposajena deca, kričé, vriskajo in se veselé vkusne pogače. Kedar pridejo svatje domu, vsedejo se še eden pot za mizo prej, nego se ločijo.

Nam li ne kliče popisana prazna vera onih časov v spomin, kedar so še naši dedi krivim bogovom obljube in žrtve (darove) opravljali in, ko nekdanji Grki, menili, da je vse, zemlja, zrak in nebo, njih polno in živo? V šepetanji žit, ktera zibljejo lehke sapice na polji, v vevrajuj potokov, ki se sred cvetočih travnikov razlivajo, v šumenji razdraženih vetrov, ki nad nami v zraku bučé in hrumé, sledili so in slutili bližo božanstva, mislili so si, da v kriticah in tomunih zelenkastih rek plešejo in igrajo povodni možjé, da v gorah in planinah prebivajo vile in vodijo v senci košatih dreves veselo kolo, vrh čerovja na vrtoglavo visokih pečinah pa sloné vilei, delajo megle, oblake in točo ter pripravljajo Perunu, bogu groma, streljivo, da z bliskom in treskom v roci kaznuje prestopovalce človeškega roda in zaničevalce neumrljivih bogov. Še nektere ptice, kakor: kregulji, sokoli, utve i. t. d. so jim bile svete, kajti imeli so jih kot služabnice in poslanke višnjih bogov.

Vodna daritev pa tudi kaže, da katoliška cerkev ni zatiralka narodov, kakor jo nekteri brezvestno razvpivajo. Gotovo je, da ona brani in čuva z največo skrbjo vse bistveno v veri, ostale nebistvene krive pojmove (zapopadke) pa odvrča, popravlja in zboljšuje polahko

*) Starosl.: kumir, novosl.: čemir, čamir = Abgott malik.

s potrpežljivostjo in ljubeznijo, z podučevanjem in prepričevanjem; a ne rabi nikdar in nikakor sile, kar se nekterim posvetnim vladam in krivim veram more očitati, zlasti protestantizmu, kateri je vže cele narode, njihove posebnosti in jezik zatrl in njih imena izbrisal iz listov sedanjosti.

Srenja pod lipo.

Četrta nedelja.

Po pretekli nedelji se je pričelo v našem Ti-hemdolu vse nekakšno drugačno življenje in neko posebno živo gibanje. Snažnost na župnikovem dvorišči se je našim sosedom dopadla, in dospeli so do mnenja, da vendar ne bi bilo napačno, ako bi tudi oni po svojih dvoriščih isto tako ravnali ter je po zadanih pravilih in naukih zboljševali. „Lejte si no,“ rekel je ta in uni z glavo majaje, „našemu sosedu županu se bolje godi, nego nam; a to brž ko ne zarad tega, ker se z gospodom župnikom in našim učiteljem pogostoma razgovarja, a ti veliko beró ter našemu županu marsiktero dobro prav po domače povedó, česar mi ne vemo in ne znamo, kajti bili smo dosihmal tako trmoglavi, da smo celó sovražili vsacega človeka, ki se je le količkaj vtilak v naše kmetijske zadeve. Vrh tega je župan bil nekaj časa po svetu, videl je to in uno, in kar je opazil dobrega, poskuša zdaj na svojem lastnem svetu. Da, prekanjen in zvít je ta naš župan, kakor lisica; le pogledajte, ali ni njegovo dvorišče skoro popolnoma enako župnikovemu? Kar je namreč videl ali slišal pri našem gospodu župniku, ali znabiti tudi kje drugej, hitro posnema vse, ter dela in popravlja po enakem načrtu tudi na svojem posestvu. Vsled tega se je njegovo stanje na bolje obrnilo in marsikak grošič spravi v svoj žep. Primaruha! tudi mi nismo tako zatelebljeni, da ne bi vedeli, kaj je prav in kaj ni prav. Župnikovo in županovo dvorišče je vrlo dobro napravljeno in naše mora ravno tako biti, če nas še toliko dela in truda stane; v kozji rog se pa vendar še ne pustimo vgnati!“ — Tako in inako so si šepetali naši sosedje drug drugemu in videti je bilo, da se celó prebitavajo, kateri bo prej na pravi pot vkrenil. A to je imelo svojo posebno dobro stran, kajti dan na dan so dovžali kamenje in škrole na svoja zanemarjena dvorišča ter je jeli popravljati in zboljševati, da je je bilo pri tem delu le veselje gledati. Učitelj to ravnanje opazivši je zahajal pogostoma k sosedom ter jim delal načrte, po katerih se dajo gnojišča in gnojne jame po najložem in najboljem potu izpeljati. Tudi gospoda župnika je moralo v srce radovati, ko je videl vaško mladino pridno in marljivo listje od dreves nabirati in grabiti ter ga v polnih jerbasih na dom nositi. A nekterim drugim ostalim sosedom so se jele že oči odpirati in nobeden si ni upal svojih sosedov zarad tega gotovo hvale vrednega obnašanja zasramovati.

Med tem je prišla nedelja in zopet vidimo naše sosede okoli kamenene mize pod županovo lipo zbrane, kjer jih je učitelj z županom vred že pričakoval. — Med tednom je deževalo in sosedje zapazijo v obližji županovega dvorišča mnogo majhnih kupčevkov zgrnjene zemlje.

Hrastovšek: Čemu je neki ta v kupčike zgrnjena zemlja po dvorišči in kakor se vidi tudi okoli hiše?

Župan: To je najbolji gnoj posebno na lehkejši peščeni zemlji. Jaz vporabim namreč vsako mokro vreme, da si obilo enake zemlje nakupičim; zategadel

je pa tudi povsod, po dvorišči in okrog moje hiše vse prav lepo čedno, a vrh tega si še mnogo dobrega gnoja pridobim, kajti malo pa večkrat je mnogo.

Groga: Tako je! modremu je enega očesa zadosti. A mi svojih dvorišč vendar še ne moremo snažiti, dokler jih ne poravnamo in jim kamenenega tlaka ne naredimo.

Učitelj: Ravno narobe! Pri vas še le največ enake šare lahko naberete, kajti ne le po vaših dvoriščih, ampak tudi pred hišami imate po vsakem deževju vse polno blata in če bi ga enako našemu županu marljivo v kupčke zgrinjali, nabrali bi si čez leto in dan veliko dobrega gnoja. Le pogledjte tam le blizo dvorišča dva velika gnojna kupa; to je mešan gnoj ali kompost. Na ta dva kupa polaga naš vrli župan enako prst, kakoršno v kupeih vidite; pa ne le samo prst, ampak tudi različno drugo sodrgo kakor: plevel, smeti, šoto, pepel, saje, zemljo, cestno blato, lužnico, žlindro iz grabnov, bajerjev i. t. d. Med letom se enaki kupi večkrat, najboljše vsakih 14 dni, z gnojnico polivajo, da enaka mešanica tem hitreje gujije in sprsteni. Treba je tudi, da se gnojni kupi čez nekaj časa premečejo, to je, tako preložijo, da pridejo zgornji površni deli od spodej, potem se pa zopet ravno tako ravna, kakor poprej. Na ta način si lahko vsak priden kmetovalec čez leto in dan veliko dobrega gnoja pridela, ki je posebno tečen za potresanje travnikov in senožet. Dva kupa ima naš župan zategadel, da kedar se prvi kup na polje izvažja, med tem časom že drugi kup naraste, kateri se ravno tako obdeluje, kakor prvi.

Lipovšček: Komaj bi verjel, da sodrga, ki se po dvoriščih in drugih krajih nabere, zemljo gnojiti zamore! Po naših dvoriščih, ki nimajo še nikavega trdnega tlaka, se bi bojé preveč zemlje nabralo, a zemlja vendar nima nobene gnojilne tvarine v sebi.

Učitelj: Nič manje nego to! Zemlja po vaših dvoriščih se je že premnogih gnojnih tvarin napojila, kajti živina po dvorišči veliko gnoja raztrese. Izvedenci še celó priporočajo, naj bi se pod živino v hlevih s slamo vred tudi nekoliko zemlje natrosilo, ker se na ta način gnoj močno pomnožuje. To ravnanje bi bilo posebnega priporočila vredno za majhne naše posestnike, ki imajo dovolj časa, da bi si rušenj in zemlje navozili in ker je gotovo, da potlačena in z gnojnico napojena zemlja na polji čudeže dela.

Župan: Da mešani gnoj obilo koristi donaša, to se lahko vidi na mojem polji, na katerem vse lepo in bohotno raste.

Učitelj: Za zboljšanje lehke peščene zemlje ni gotovo nič boljega, nego težka ilovnata zemlja, ki se je s slamo ali listjem pomesana pod živino nastiljala; in ravno tako se zboljšja težka ilovnata zemlja, ako se na njo navozi drobnega peska, kajti znano je, da pesek ilovnato zemljo najzdatneje boljša in rahlja.

Hribar: No, to so pa zopet prav nove reči za nas, o katerih svoj živ dan nismo nič slišali; jaz sem si vse te reči prav dobro zapantil, in kedar mi bo slame in listja za nasteljo primanjkovalo, hočem delati takó, kakor nam ste danes povedali.

Učitelj. In gotovo se ne boste kesali! Zarad snage pa, ki je živinskemu zdravju neobhodno potrebna, morate vsaki dan živinske hleve lepo čedne držati in nekoliko nove zemlje natresti, pridobljeni gnoj pa ali koj sproti iz hlevov na polje in njive izpeljati, ali ga pa na pripravne kupe lepo skladati, kakoršne vidite poleg županovega dvorišča in ki jim mešani gnoj pravimo. Pa tudi iz ovčjih hlevov lahko mnogo dobrega gnoja dobite

če se le prav in umno pri tem delu vedete. Kakor hitro se namreč po ovčjih hlevih ena lega gnoja naredi, raztrosite čez površje nekoliko zemlje, to pa nikoli ne preveč na debelo. Kedar izvažate gnoj na polje in njive, poberte iz gnojnega kupa najpred površni suhi gnoj in raztrosite ga v ovčje hleve. O vročih poletenskih dnevih je dobro, ako se gnoj po ovčjih hlevih nekoliko povlaži ali poškropi, a to vselej tedaj, kedar je potreba. Ovčji hlevi se morajo ne le enkrat na leto, marveč večkrat pridno izkidavati. Kdor tako ravna, pomnožuje gnoj in tudi gnojna moč je veliko zdatnejša. — Pri tej priliki vam hočem še povedati, kako se morate pri izkidavanju gnoja vesti. O slabih letinah, kedar imate malo nastelje, je treba hleve vsaki dan izkidavati, kajti primorani ste je le na drobno nastiljati. Če pa imate mnogo nastelje, tedaj živina, kar se tiče snage, ne trpi toliko, čeravno hleve samo enkrat ali k večjemu dvakrat čez teden izkidujete. Pomniti je pa vendar treba, da se gnoj vsaki dan enmalo na stran potegne in suha nastelja potrese. — Brž po izkidanju gnoja se morajo tla z mavcem (gipsom) potresti. Mavec pridržuje amonijak v gnoji in ga varuje, da ne izpuhti. V takih hlevih, koder imajo hvalevredno navado, da potresajo tla z mavcem, ne boste nikoli čutili onega neprijetnega duha, ki nam siloma v nos drega in nas še skoro v hlev ne puti, kar se žalibog po vaših hlevih čestokrat nahaja. Pri vsakem izkidanju naj se vzame za vsako govedo pol funta mavca; po ovčjih hlevih pa, ako se namreč med nasteljo tudi nekoliko prsti primeša, naj se le pri poletnem izkidavanju nekoliko mavca potrese. Tudi gnojišča in gnojne jame se morajo mavcati, to pa vselej o vročih poletnih dnevih, preden se z gnojnico polivajo. Mavec tudi na polji veliko koristi donaša, od česar homo pozneje govorili. (Dalje prihodnjic.)

Blagor kmečkega stanú.

(Spisal Jože s Podgorja.)

I.

Kaj in kdo je človek na svetu: imenitnega rodú, slovečega glasú, ali pa pohleven delalec ali priprost kmetič; — na tem že ni tolikanj ležeče. Vsaki se mora bolj ali menj truditi za svoj vsakdanji kruh, vsaki ima svoje dolžnosti, da jih izpolnuje, nihče pa tú na zemlji ne nahaja popolne in stanovitne sreče, ker je toliko nadloščin, rev in težav, katerim se noben človek izogibati ne more. Kdor tedaj z veselim srcem in večim pogumom hodi na svoje delo, kdor raje izvršuje dolžnosti, ktere ga vežejo, kdor je menj občutljiv, kedar mu kaj po volji ne gre, in menj potrebščin ima, — kdor vrh tega tako živi, da more z lahko vestjo upati, da doseže vzvišeni namen, za kateri je stvarnik odločil človeka po smrti: ta je srečnejši na svetu! Le ona povelieevalna zavest, da še le onkraj groba je prava in stanovitna sreča doma, gladi in blaži življenja trnjevo pot v milejo domovino potujočemu človeku. Kogar pa le-ta zavest ne vodi v vsem, kar misli in počenja, ta ni in ne more biti srečen! Trud, križi in težave, ktere so vendar neizogibljive človeku, takemu le grené življenje, vse nađe pak, da se mu nečimurno hrepenenje kedaj vresniči, tonijo zapored v brezdnú njegovega srca, dokler omagan in prevarjen opeša, — nezadovoljen, brez tolažečega upanja!

Pa bolj še, ko v katerem drugem, bil bi človek v kmečkem stanú pomilovanja vreden, ko ne bi neprenehoma obračal očesa proti nebesom. „Kmet največ trpi,

hrani se slabo, čislan je malo in je na svetu večidel zadnji, pa je vendar najbolji mož! On živi vse: samega sebe, berača in gospoda. Moli velikrat in rad, zatorej pa bode onkraj — prvi!“ Tako mi je nek kmet — po navadi slovenskega oratarja — krepko in zdravo modroval o svojem stanú, in videlo se je z očitnim ponosom govorečemu možu, da mu zares trudapolni stan ni pretežak, da mu marveč prav dobro ugaja. Videlo se mu je z radosti, ki se mu je lahko brala z obraza, kakor da več sreče menda na svetu ne pozna, kot to, da je kmet, češ, ker to mu daje najbolje poroštvo, da bode izveličan. Meni pa se je le čudno zdelo, kako to, da taka trdna, osrečevalna in blagonosna zavest s tolikošnjo močjo preveva kmeta, da ravno njemu navadno bolj blaži in lajša posvetno težavnost, kakor bi jo sicer zamogla lajšati človeku v kateremkoli stanú, kjer se tudi „v potu svojega obraza trudi za svoj vsakdanji kruh.“ Ozir v kmečko življenje pa mi je do dobrega rešil to vganjko.

Svet, pravijo po pravici, je velikanska knjiga, stvari v njem pa érke, s kterimi je pisano, da je Bog. Kdor li pozorno prebira to knjigo; — kdor vidi, gleda in premišljuje stvarstvo v naravi, ta mora ginjen spoznati in reči: kako mogočen in veličasten pač mora biti še le stvarnik, ki je tako dobro, tako modro in krasno naredil vse to! Komu se pa ta knjiga, narava božja, ki tako očitno oznanuje Boga, širje in stanovitneje odpira, kakor kmetiču? Saj on skoraj vse svoje življenje preživi pod milim nebom, v zelenem krilu narave. Koj prva stopinja z maternih prs, kjer je dragi mamicí na rokah že tolikrat praviti čul, da gori v nebesih je Bogek, pelje ga njegovej drugej materi, naravi, v naročje. In tú se koj z mladega, pa od dne do dne, od leta do leta zmerom bolje uči, če prav ne visocega, pa vendar záse potrebnega in najmodrejšega modrijanstva: spoznavaj namreč, da vse, kar ali pospešuje ali prikračuje vspéh njegovega trudapolnega prizadevanja, kakor zima in mraz, vročina in suša, moča ali toča, in blisek, strela in grom, — da vse take in enake prikazni so pač silne naravine moči; v različnih letnih časih, da mora pa nekdo še mogočnejši biti: Tisti, ki jim zaukazuje, da se po njegovi volji in povelji ravna.

Kabilei.

(Spisal Andrejčekov Jože.)

Kabilei stanujejo v severnej Afriki, posebno med francoskima provincijama Algierom in Konstantino, akoravno se tudi po drugih ondotnih deželah obilo nahajajo. Dan današnji stanujejo večidel le po gorah, kamor so se umaknili pred ptujimi gosti, ki so prilomastili v njih deželo. Oni imajo svojo ljudovlado (republiko), enako Švajcarski in zavarovani so dobro pred vnanjimi napadi ne tolikanj z bojno močjó nego po naravi samej; kajti njihne goré so jim živa trdnjava, ktere ne zmore tako brž sovražnik. Po ožinah in prepadih poskriti, napadajo Kabilei posamezno sovražnika, ako se predrzne kedaj v njihne goré.

Kabilei so najstarejši stanovalci v Algieru, ki so se prej imenovali Berbi in govoré še sedaj berbiški jezik, po čemur se ločijo od Arabcev. — Kakor Slovani na jugu, prišedši v turško oblast, niso izgubili svojih slovanskih šeg, enako so ohranili tudi Kabilei svoj nekdanji značaj nepokvarjen povsod, bodi si v Algieru ali sosedni Marokki. Njihno pleme se še ni zmešalo z nobenim

drugim ljudsvom, temuč so ohranili do današnega dne nepopačeno kri.

Kabilci so srednje postave, rujave polti in črnih ali pa temno-rujavih las. Oči imajo črne, čelo plešasto, kar se tem bolj pozna, ker navadno lasé do čistega postrižejo, nekteri celó obrijejo. Ustnice imajo nekoliko nabuljene, pa ne toliko, kakor zamorci, kar se posebno ženskam dobro podaje. Sploh so ti ljudjé jako čvrsti in močni, ker stanujejo večidel po gorah vživaje zdrav zrak, ter so vajeni neprenehoma dela.

Njihna zagorela, mnogokrat skoraj črnkasta koža prihaja od tod, ker so od mladih nog že vedno na solncu zlasti po gorah, sicer pa so po mestih izrejeni Kabilci jako bele polti; posebno ženske občudujejo večkrat Evropejci zarad njihovih zalih velicnih obrv, belih zob in slične kože, izpod ktere se vidi pletenje višnelkastih žilic. Kabilke so mnogo zalše, nego arabske ženske.

Posebne lastnosti tega ljudstva so: svobodoljubje, prijaznost in gostoljubnost. Oni so pogumni, urni, imajo živo domišljijo in dobre zmožnosti za uk. Sicer pa so tudi lakomni in jako nezaupni proti ptujcem. Oni ne priznavajo nobenega poglavarstva, niti turškega, niti francoskega, razun svojih šejkov.

Kabilec je kmet od nog do glave. Njemu je ljubše mirno življenje v svoji koči, nego potikati se po svetu in goniti živino ko pastir od kraja do kraja in prebivati pod plateno gurbo (šotorom). On ljubi nad vse svoj domači kraj, svojo rojstno hišo in polje, med tem ko se Arabec raji ukvarja s pastirstvom ter leno postopa. — Vendar pa pridelujejo Kabilci manj žita, nego Arabci, ker se pečajo najbolj z vrtnarstvom. Vse svoje življenje sadi in cepi krog svoje hišice. Prideluje grah, bob, repo, kumare, čebuljo, španski poper, melone i. t. d. — Kabilca ne vidiš nikdar lenčariti, kakor Arabca, ki naj raji sedi pred svojim šotorom ter malomarno puši tobak. On dela olje in črno milo, plete jerbases, preproge iz bičevja ter vrvi iz kozje dlake. Nareja kmečko orodje, orožje, lišp in sploh, kar mu je potrebno. On je ob enem zidar, tesar, kovač, šivar, in vsako rokodelstvo gré mu dobro izpod rok.

Imajo pa napako, da verujejo v mnogotere vraže. Vsakteri nosi na vratu košček pergamenta (kožnega popirja), na katerem je napisanih nekaj vrstic iz korana, in to pravijo, varuje vsake nezgodo ter donaša srečo. Celó konjem obešajo tako koščeke popirja na vrat, da ne dobojo po tem bolezní.

V posebnej časti pri Kabilcih so Marabuti, stari, častitljivi možjé, ki jako ostro živé in se le s pobožnim premišljevanjem in molitvijo pečajo. Videti jih je tu pa tam v borni obleki s pobošeno glavo, ko prebirajo debela jagode na molku. —

Kabilci imajo tudi šole, ki so napravljene večidel pri kakej mošaji (mahomedskem tempelju). Muezzini (turški duhovni) so navadno učitelji, ki učé deco brati in pisati. Kdor zna nekoliko molitev iz korana, odstavke iz njega pravilno pisati in urno brati, ta je dovršil svoj uk in si pridobil največo učenost po njih misli; več ne zahtevajo od nikogar. —

Kabilci so po vsem pomeuu pravi planinci, kajti njihne vasi se nahajajo po naj viših gorah, enako našim gorjanecem. Njih stanovišča so sicer borna, majékina, pa zunaj in znotraj jako čedna, ker snaga je pri njih ena pglavitnih lastnosti, kar jih dokaj loči od nečednih Arabcev. Svoje pridclke shranjujejo v lončenih posodah, ktere spravljajo v globoke luknje pod steno ter je pokrivajo s kamenitimi ploščami. Košare,

pletene iz bičevja, nekaj lončene posode, dva kamena, s kterima teró žito, bičnate štorije (plahte) in ovčje kože mesto postelje, je vsa hišna oprava. Možjé lezé navadno na golih tleh ali pa na štorijah ter se pokrivajo s plaščem, da jih ne nadlegujejo mrčesi, žene in otroci pa imajo boljšo postelj. — Sploh uživa ženstvo pri Kabilcih večo prostost, nego pri družih Mohamedanih, in so tudi bolj v časti. Kedar gre mož na trg, jezdari navadno žena z njim na osliču, večkrat z dojencem v naročji, med tem ko mož peš hodi nesé manjšega dečka štupo ramo, večega pa peljaje za roko. Na trgu rad nakupi oče otrokom igrač, in tudi sebi omisli včasih piščalko, ter potem domu gredé celo pot pišče in krati čas sebi in družini; svojej ženi pa kupi navadno kako novo obleko ali pa z bakrom okovani pas, kar ženske ondi posebno obrajtajo. Ženske smejo celó v zbornice, ter so nazoče pri obedih, če so tudi prijatelji povabljeni. One niso ločene od nobene zabave, kot pri Arabcih in Turkih. Saj so pa tudi popolnoma vredne tacega ravnanja, kajti Kabilka je pridna, ves božji dan marljivo dela, snaži pohištvo in pomaga možu na polji; tke obleko, plete štorije in košare, melje žito, zvečer pa prinaša vodó mnogokrat po več ur daleč.

Kabilci so zeló zmerni. Ovčje mesó in zelenjad so njihna brana, čista voda pijača. — Leseni okrožniki, ponev in vré je vsa kubinjska oprava celó pri naj bogatejših šejkih. Nožev in vilec ne poznajo, samo majine žepne nožičke nosijo na vratu obešene, s kterimi se brijejo. — Kava je tudi pri njih zeló priljubljena, pa jo pijó s čorbo vred in brez sladkorja. —

Ako prehití Kabilca noč na poti, ne išče si nikjer prenočišča. Vleže se bodi si sredi pota, ali v gozdu, na trgu, pokrije se s plaščem ter zaspi. — Revni nimajo nikakoršnega pokrivala razun kapuce pri plašču, bogatejši pa imajo kape iz volne in slame pletene, kterih staknejo včasih po šest skupaj, kar jim daje posebno smešno podobo. — Šejki nosijo svilnate turbane po turškej šegi in opanke, priprosti Kabilec pa si ovija nogé s kravjo kožo s kosmato stranjo zunaj, ter jih povije z motvozom, nekteri pa hodijo leto in dan bosí. — Ženske se enako oblačijo, kakor možjé, samo plaščeve nimajo, bogatejše pa se oblačijo tudi turški.

Rastline.

Stvari, ki tudi nekako živé, ter rastejo in se množijo, vendar pa ne občutijo in se ne premičejo, take stvari imenujemo rastline. Rastline ali sadike pa vlečejo po koreninah svoj živéž iz zemlje, po stebelu in perji pa iz zraka, povodne pa tudi iz vode. Rastline od znotraj rastejo, pa ne občutijo in se svojevoljno ne morejo premikati. Poglavitni deli vsake rastline so: korenina, steblo ali deblo, bilka, listje, cvet, seme in sad. Spodnji del vsake rastline se zove korenina, ktera v zemljo ríje in se nje močno prime, da se more potem nakviško držati, in da je veter lahko ne podere. Korenina ima tenke nitke, živnice in cevke, po kterih živni sok iz zemlje vleče; kteri pa iz oljnatih, solnatih, prstenih in vodenih delov lahko obstoji. — Tisti del rastline pa, ki raste na kviško, in veje, perje in cvetje nosi, imenujemo steblo ali deblo. Perje je krasno krilo rastlin, in je za rastline zelo važno; zakaj perje ima veliko majhnih luknjic; po kterih lahko izhlapé nastline preobilni sok;

in navlečejo, če je potrebno, nove iz zraka, dežja in rose. Zató pravimo, da rastline s perjem dihajo ali sopejo, kakor človek s pljuči. Se pa perje z drevja pobere, tako tudi rast drevja oslabi. — Cvetje je najlepši del rastline, ter jej daje lepo, zalo in veselo podobo, in dozori tudi sad ob svojem času. Cvetje je raznih barv in podobe, duha in smradu, kateri nam dela ali veselje ali pa guus. Pa tudi sadje je mnogoterno; je ali mesnato ali sočnato; trdo ali mehko; v lupini ali pa brez lupine; koristno pa tudi lahko škodljivo. — Ako pride seme v zemljo, se izcimi, in iz njega priraste nova rastlina; če dobiva dovolj živeža, mokrote, gorkote in svetlobe. In zares čudno moč, se množiti, je ljubi Bog rastlinam podelil. Več kot jezero lahko ena sama rastlina prinese, iz ktereга zraste potem, ako se zopet v zemljo vseje, nova rastlika.

Tako postavimo, dozori na eni rastliki tobaka na leto po 40,000 zrn, in ako bi teh 40,000 zrn vsejali, in bi vsako toto vsejano zrnce čez leto in dan zopet 40,000 drugih zrn obrodilo, in tako naprej, tako bi imeli že v 5 letih neizmerno število tobakovih rastlik. Pa še veliko hitreje se množijo druge rastline po korenih, čebulicah, po sadežih in očesih.

Če se ravno po sto tisoč in še več zrn povzije, veliko v zemlji pozaduši, in veliko jih slabo vreme pokvari, za prihodnost jih vendar še dovolj ostane. Rastline imajo tudi svoje bolezni: gosenice jim objedo perje; črvi podjedó korenine in oglodajo deblo, drevje dobi divje izrastke, grče, prisad, listje se začne zvijati, sadika bledeti, in v kratkem se popolnoma posuši. — Rastline pa učakajo različne starosti; nekatere so take, ki se v jeseni vsejejo ali vsade; ki na spomlad ozelené, poleti cvetó, in drugo jesen dozoriyo, potem pa se kakor ozimina posušé. Nekatere rastline pa dalj časa rastejo, cvetó in rodijo, kakor postavimo: dob ali hrast. Vsako drevo in vsaka sadika pa, ko je svoje dni preživela, zopet razpade, žilice jej usahnejo, sok po njih več ne teče; korenine in deblo začno trohneti in izginjati, ter čez nekaj časa popolnoma razpadejo, in dajo drugim rastlinam potrebni živež. Tako tudi človek. — Le nekoliko se ozrimo po širokem svetu, in preišljimo večkrat iz brez broja rastlin najkoristnejše nam domače rastline, tako bomo spoznali, da vsaka bilka, vsako peresce, vsaki cvet in vsako zrno, ja še vsaka tako majhna travica nam kaže, kako mogočen, častiljiv in moder je Bog, ki jih je ustvaril. —

Lojze Jurinec.

Gospodarske drobtine.

Maline vkuhati. Frišne in čiste maline se ožemajo v čistem platnu, dokler še kaj soka iz njih teče. Na tri funte soka primeša se 1 funt sladkorja (cukra), in potem se v pocinjenej posodi kuha tako dolgo, da se zgosti. Pene je pa treba sproti posnemati. Ko je sok obladel, vlije se v majhne flaše, ki se morajo dobro zamašiti in povrh tudi zasmoliti ali zapečatiti.

Črešnje vkuhati. Črešnje se poprej zmučkajo, vmes se stare in zmane tudi kaka koščica, potem se ožme skoz platno, dodá se sladkor (cuker) in sploh se dalje ž njimi ravna, kakor z malinskim sokom.

Ogled po svetu.

Avstrijsko-ogerska država. Delegacije bojo jele zborovati še le 11. dan julija, kakor je iz nova določeno. — Državni sodnijski zbor se je te dni osnoval na Dunaji in imel že dve seji. — Ministra dr. Herbst in baron Kuhn sta se bila sprla; Herbst je namreč očital vojnemu ministru, da je neka njegova naredba sedanjej ustavi nasprotna. Kaže se pa, da tudi ta razpor ne bo kalil miru, marveč potihne brez važnih nasledkov. — Mnogo hrupa je bilo zavoljo neke kroglice, petarde imenovane, katero je bil nekdo v Pragi vrgel pred policijsko hišo, da je razpočila. Jasno je, da bi taka reč lahko napravila veliko škodo, in da je vsako tako in enako početje velike graje in kazni vredno. Čudno pa je, kako so nekteri časnikarji v tem brz obvovali uporne zanjke, za ktere s Čehi vred drže ne le evropski, ampak še celo ameriškanski rogovileži! Kakor slovenski prvaki zadnjega tepeža na Kranjskem, tako so po dokazovanji dunajskih listov tudi na Češkem boritelji za narodne pravice krivi, da je počila petarda. Sreča pa je, da se je zdaj že pokazalo, kako prenapeto so taki sodili, ker že je prišlo na dan, da se je onega hudodelstva vkriččila posamna prevroča kri. — Na Češkem bode kmalo spet več taborov. — Knez Sapieha je gališkemu deželnemu odboru povedal, da k odstopu od deželnega načelnštva ga je naklonilo nevredno ravnanje s poljsko resolucijo. Zadnji ljudski zbor pri Lvovu je sicer sklenil, da izostati iz državnega zbora je za Galicijo politična potreba; zdaj pa se spet reči nagibljejo tako, da Poljaki ne popusté tega pota. — Na Tirolskem je 15. t. m. umrl deželni glavar J. Hasselwanter. Govori se, da ima vlada namen, da razpusti tirolski deželni zbor ter razpiše nove volitve. — V Lincu je 12. dan julija odločen za škofovo sodbo, škof ima priti pred porotnike, pa brz ko ne, da tudi tabart ne bojo nič opravili, ker škof je nevstrašljiv gospod. Tistim pa, ki tolikanj hvalisajo, da imamo zdaj vsi eno sodnijo, stavi nek list iz Linca prasanje, kako da imajo nekteri visoki dvorski gospodje vendar le še tudi lastne sodnije, n. pr. vitezi zlatega runa i. dr. Zakaj pa tacih možakov še niso postavili pod krov sedanje ustave? — Odgovora se ve da ne bo nikdo dajal, ker nasprotniki se ne menijo dosti za svoje nedoslednosti. — Deželni predstojnik v Dalmaciji, baron Wagner, se je možko obnesel za dalmatinske Slovane. Tako ravnanje pa neki ni prav po godu dunajskim gospodom, te dni je Wagner moral iti v Beč, brz ko ne, da se zagovarja. — Truplo nadvojvoda Joana, do zdaj pokopano v Gradcu, prepeljali so v grad Schönau pri Meranu na Tirolskem, kjer so lastno pokopališče dozidali za njegovo rodovino. Nadvojvoda Jean je bil tudi Slovencem zelo prijazen in pravičen mož, ter je je izpodbujal k omiki.

V ogerskem zboru so izvolili poslance za delegacije. Deakova stranka ni volila nikogar izmed nasprotnikov. Sicer pa bi Ogri menda radi odpravili tudi delegacije, ker se jim nepotrebna zdi vsaka vez, ki še spominja na vesoljno Avstrijo. Razen tega je dovoljeno nabiranje vojaških novincev in zdaj je na vrsti prenarredba sodnijskega obravnavanja. — V Zagrebu bojo 4. julija slovesno vnestili bana Raucha.

Nemško. Colni in državni zbor sta dokončana, kralj ujima je prebral prestolni govor, ki je brez posebnega obsega.

Francosko. Nemir po raznih krajih francoske dežele še ni dognan, tudi vojaki so morali miriti in je

pri tem več mrtvih na mestu ostalo. — Avstrijski poslanec v Parizu, knez Metternich, pride za nekaj časa domú na odpust. Nekteri celo menijo, da bode Avstrija morala družega moža tje poslati namesto njega.

Laško. Tudi po Laškem še zmerom razsajajo rogovileži. Posebno v Milanu je bil spet veči nemir. — V parlamentu so bili na dan spravili nesnažno dogodbo, da se nekteri poslanci dadó podkupovati. Pa kmalo bi bil moral umreti poslanec, ki je to spraval na dan; malopridneži so ga bili po noči napadli.

Angleško. Gosposka zbornica je z večino 33 glasov sprejela postavo o irske cerkvi v drugej obliki. Tako bo tedaj ta postava srečno premagala tudi zadnje ovire.

Špansko. Osnovano je novo ministerstvo, kteremu je Prim na čelu. Vladar Serano je prisegel na ustavo, jeli so prisegati tudi uradniki in vojaki.

Rusko. Mnogo se je čulo o uporih azijskega ljudstva; pišejo pa, da bo kmalo vse pomirjeno, ker je nek poglavar teh ljudstev besedo dal, da naredi in ohrani mir.

Srbija. Srbska narodna skupščina se je 22. p. m. sošla v Kragujevacu in šteje 516 udov. Skupščina ima nalogo, da prenaredi že nekoliko zastarelo ustavo po zahtevah novega časa, kakor bo narodu bolj po godu.

Grško. Tudi v Atenah je kralj 17. junija odprl deželni zbor. V prestolnem govoru so omenjene dogodbe preteklega in tekočega leta, in se naznanja, kako se je moralo in kako se ima v prihodnje vsled tega ravnati.

Razne novice.

Pesmi. Zložil J. Cimperman. V Ljubljani. Pod tem naslovom je ravno kar prišla na svitlo mala zberka pesem, ki jih je zložil mladi omenjeni pesnik v Ljubljani. Glavni predmet jim je Bog in domovina. Priporočamo je vsem Slovencem; cena jim je 40 nkr.

Naznanilo. S svilerejo se pečam že 5 let in sem marsikaj v tej panogi kmetijstva poskusil. Naj torej naznanim, kako se mi je letos godilo. Brijancev sem dobil od Pontebe od gospoda di Gašpero $\frac{3}{4}$ lotov semena. Dal sem jih v škatljico v bčelni panj 28. aprila; 5 maja so vsi iz jajčice izlezli. V 34 dneh so bili za prejo godni, in sem pridelal 42 funtov živih kokonov.

Ker se to seme dobro obnaša, bom naj lepše kokone za seme ohranil. Kdor tega semena želi, naj mi to naznaniti blagovolji.

Tomaz Kuhler, učitelj v Skočidolu (Gottesthal.)

Šolski ogledniki. Za šolske oglednike na Slovenskem so izvoljeni za ljudske šole na Kranjskem g. prošt dr. A. Jarec, na Štajerskem dr. Fr. Močnik; za srednje šole na Kranjskem, Štajerskem in Koroškem gg. Holzinger in dr. Vrečko, prvi, zdaj ravnatelj goriške gimnazije, za humanistične, drugi, do zdaj profesor na akad. gimnaziji na Dunaji, za realne predmete.

„Čebela.“ Tako je ime novemu delalskemu društvu, katero so 6. dan junija osnovali v rojanskej čitalnici v Trstu. Zbralo se je bilo 146 udov, in za prvomestnika je izvoljen g. Cegnar, kteremu je pridanih 13 odbornikov. Društvo ima svoj pečatnik in lastno zastavo; zastava je bela in ima na enej strani panj ali ul, krog kterega brenče bučele, na drugej strani pa je lopata in sidro. z rudečim trakom navskriž prevezana, z napisom „Marljivo“ — To je med Slovenci

prvo društvo te vrste in ima namen, da pospešuje delalcem težavni stan, kolikor mogoče. Zelo važna in potrebna so taka društva, zato Bog pomagaj vrlenu početju. G. B. Raič, odbornik tega društva, spisal je o tem posebno knjigo, katero priporočamo vsem, ki se v tej zadevi želé natančneje podučiti.

Vojaki pridejo domú na delo. To je dovolilo vojaško poveljništvo v Gradcu. Kmečki fantje, ki so pri vojaštvu v Gradcu, Mariboru in Celji, bojo od 8. dne t. m. pomagali domá pri žetvi in setvi. Tri tedne smejo ostati domá.

Oglasnik.

Žitna cena.

V Gorici po kaznaniku, drugej povsod po merniku prerajtana)

Ime žita	V Celovcu		V Ljubljani		V Mariboru		V Varaždinu		V Gorici	
	gld.	kr.	gld.	kr.	gld.	kr.	gld.	kr.	gld.	kr.
Pšenica	4	34	4	40	3	90	3	60	2	50
Rež	3	24	2	70	3	—	2	85	—	—
Ječmen	3	23	2	50	—	—	2	60	1	70
Ajda	2	52	2	50	—	—	3	40	1	30
Turščica	2	70	2	79	2	75	2	35	1	30
Proso (Pšeno)	3	90	2	40	2	50	2	40	—	—
Oves	—	—	2	—	—	—	1	75	—	—
Krompir	—	—	1	50	1	10	1	—	—	—
Fizol	3	38	—	—	—	—	—	—	2	—

Kurzi na Dunaji 30. junija.

5%, metalike . . . 62 gld. 85 kr. | Nadavek na srebro 121 gld. 75 kr.
Národno posojilo 70 " 85 " | Cekini . . . . . 5 " 92 "

Loterijske srečke.

V Gradcu . 19. junija 1869: 76, 66, 10, 50, 84
Na Dunaju 19. " 1869: 6, 72, 75, 50, 55
V Trstu 26. " 1869: 73, 31, 58, 21, 4
V Lincu . 26. " 1869: 18, 84, 85, 47, 19

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaju bo 3. julija, v Trstu in v Lincu 10. julija.

Vabilo na naročbo.

Z današnjim listom je pričel Besednik drugo polletje; zato se iz nova obrača do vsega slovenskega ljudstva, da mu priteče tudi prihodnje v prav obilnem številu na pomoč. Unanja in nóttranja oblika mu ostane kakor je bila; polletna cena je 1 gld. 30 kr., celoletna 2 gld. 50 kr.

Prvi list drugega polletja pošiljamo vsem dos. danjim naročnikom na ogled, dalje liste vendar morajo samo tistim gospodom naročnikom poslati, ki so nam z naročilom tudi naročnino poslali. Naročnino prosimo v frankovanih pismih pod „izdajateljjevim imenom ali pod naslovom „vredništvo Besednikovo.“ Če komu kak list o pravem času ne gojdec, naj nam to oznani v nezapečatenem reklamacijsnem listu, ki je poštnine prost.

V Celovcu 1. Julija 1869.

Vredn. in založništvo.